

Aportacions a la dansa catalana: trobada d'inèdits, impublicats i publicats

(Barcelona, 27 de novembre de 2004)

Montserrat Garrich

L'Esbart Català de Dansaires organitzà una jornada de reflexió i coneixement amb el títol d'Aportacions a la Dansa Catalana: Trobada d'inèdits, Impublicats i Publicats per tal que els autors de recerques, documentacions o estudis de tota mena al voltant de la dansa a Catalunya poguessin presentar les seves obres i explicar-ne l'estat, les característiques principals, les dificultats de realització i de publicació, etc.

Es denominà la jornada amb el terme Aportacions per tal de poder incloure qualsevol tipus de treball o intervenció en dansa, amb independència del punt de vista, metodologia, etc., emprada. D'aquesta manera des d'un recull fotogràfic puntual a un estudi complet d'un determinat aspecte, de la documentació i descripció d'una dansa ballada en un lloc i moment determinats a la reconstrucció d'un ball perdut, qualsevol qüestió relacionada amb la dansa catalana hi tenia cabuda.

L'acte s'emmarcava dins del seguit d'activitats que l'Esbart Català de Dansaires està fent des del mes d'octubre en homenatge a Aureli Capmany aprofitant el cinquantenari de la seva mort. Tingué lloc a la sala d'actes de la seu del Consell Superior d'Investigacions Científiques de Barcelona que col·laborà amb aquesta entitat posant a l'abast les instal·lacions i els recursos tècnics necessaris.

Aportacions a la Dansa Catalana: Trobada d'inèdits, impubli- cats i Publicats va néixer del con- venciment que moltes de les

aportacions a l'estudi de la dansa catalana resten inèdites per di- verses causes: dificultat del tema, poca facilitat de publicar al nos- tre país, públic potser massa re- duint, poca o escassa atenció per part d'historiadors, antropòlegs i altres especialistes que veuen la dansa com un tema gairebé anecdòtic, etc. Molts cops els au- tors no saben quin camí han de seguir o quina porta han de picar per poder donar difusió a la seva obra. Això fa que la majoria d'a- portacions, grans o petites, res- tin inèdites, tancades en carpetes i guardades en calaixos i armaris; la majoria no veuran mai la llum. Molts autors malden simplement per veure imprès el seu treball o estudi; fins i tot en el millor dels casos, quan una editorial ha fet l'esforç de publicar-lo, costa do- nar-lo a conèixer més enllà d'un grup reduït malgrat que s'hi es- merci temps i esforç.

Al darrere dels seus autors, altres persones iniciaran treballs semblants sense poder aprofitar, i per tant sense avançar, allò que alguns abans que ells ja han estu- diat. Al darrere d'aquestes deno- minades aportacions, hi ha múlti- ples punts de vista, finalitats di- verses, metodologies diferents i de vegades divergents. En bona part són fruit d'iniciatives perso- nals que responen a preferències dels autors i que es fan de ma- nera gairebé autodidacta i sense grans pretensions. Aquests trets contrasten positivament en mol- tes ocasions amb l'aprofundi- ment del tema i la minuciositat dels estudis.

Darrere la crida i la invitació de l'Esbart Català de Dansaires als autors a treure materials de calaixos i carpetes i presentar- los públicament, hi trobem la vo- luntat d'aquesta entitat de reivin- dicar la tasca de totes aquelles persones (amb Aureli Capmany com a referent) que amb dedica- ció i sense altre estímulo que el gust personal pel tema han en- degat projectes sobre dansa ca- talana. I també la reivindicació del ball i la dansa com a part fo- namental de la història de qual- sevol col·lectivitat, com a ele- ment intrínsec de l'evolució de la humanitat, més enllà del valor merament anecdòtic que alguns s'entossudeixen a donar-li.

Abans de les aportacions va intervenir el senyor Jordi Barto- lomé, president de l'Esbart Ca- talà de Dansaires, que va agrair la resposta dels presents a la jo- rnada i els encoratjà en la seva tasca. La jornada es desenvolupà en tres sessions en què van in- tervenir un total de vint autors procedents d'arreu de Catalunya que van fer aportacions des de diversos punts de vista: història, pedagogia, documentació, gestió, reconstrucció, etc. de la dansa. Un grup de les intervencions feien esment a la documentació d'un ball o dansa viva com és el cas de les danses de Vilanova i la Geltrú, el ball de les donzelles de Granollers, el ball de cascavells de Súria, el cap de dansa del Pi- nell de Brai, el ball de les gitanes de Vilafranca del Penedès, el ball de cavallets de Sitges, la dansa d'Arenys de Munt i el ball de bastons de Prats de Lluçanès. En canvi, una altra aportació es refe- ria de forma global a un determi- nat tipus de ball com ara els balls de diables a la intervenció de Ra- mon Vallverdú.

Altres autors van fer una aproximació a persones o col·lectius que han tingut o te- nen una incidència important en el camp de la dansa a Catalunya com per exemple: l'Associació Carrutxa de Reus i la seva línia editorial, l'Esbart Verdaguer o la

figura d'Ignasi Viñolas. Finalment, alguns autors tractaren la dansa des d'altres punts de vista; així Pompili Massa s'hi acostà pel vessant pedagògic i Albert Man- yosa, Rosalia Conesa i Montse- rrat Garrich des del documental.

Un cop acabades les aporta- cions dels autors, algunes de les quals van ser complementades amb materials sonors o audiovisuals, a tall de resum un compo- nent de l'Esbart Català de Dan- saires destacà les opinions i co- mentaris fets al llarg del dia pels ponents i per les persones del públic. Entre aquests comentaris i opinions cal destacar els que es refereixen a:

- la dansa forma part del patri- moni immaterial, intangible;
- la dansa és una fotografia de la societat que la balla;
- la dansa és un reflex dels canvis socials, econòmics, polítics, morals;
- la dansa és un dels elements més importants, a vegades n'és l'element principal, de la festa
- la dansa té una funció social de primera importància;
- la dansa serveix per afavorir la relació de la comunitat;
- la dansa serveix per a la dina- mització territorial;
- la dansa serveix per a la dina- mització cultural;
- la dansa serveix per a la dina- mització social;
- la dansa pot ser usada com a recurs pedagògic
- la necessitat d'intercanviar, d'e- ditar materials de dansa;
- la dificultat de publicar sigui a nivell local, o general.

La jornada es va cloure amb les paraules del senyor Ferran Bello, director del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana que agrai els esforços de totes les perso- nes presents a Trobada, al temps que es comprometia a escoltar i acollir totes les propostes que sorgissin de la jornada.

Al llarg de l'any 2005 i a tall

d'actes d'un congrés o jornada, l'Esbart Català de Dansaires té la voluntat d'editar el resum de les Aportacions a la dansa catalana: trobada d'inèdits, impublicats i publicats per tal de poder posar aquesta informació a l'abast dels interessats.

Relació d'aportacions i autors:

Tesaurus de la dansa i de la festa. Rosalia Conesa i Montserrat Garrich
 Les danses de Vilanova. Montserrat Santacana
 Foc en dansa: anàlisi dels balls de diables tradicionals del Penedès i el Camp de Tarragona. Ramon Vallverdú
 El ball de cascavells de Súria. Núria Balaguer i Toni Hernández dels Trabucaires del Tro Gros de Súria
 El ball de les gitanes de Vilafranca del Penedès: memòria d'una reinterpretació. Raimon Casals
 El ball cantat, recurs interdisciplinari. Pompili Massa
 Cap de dansa del Pinell de Brai. Josep M. Ferré i Margarita Anjorte
 Apunts de recerca. Carles d'Abàsolo
 Carrutxa de Reus: les seves publicacions. Montserrat Solà
 El ball de les donzelles de Granoillers. Conxita Armengol
 Ignasi Viñolas i el seu arxiu. Albert Viñolas
 El ball de l'Espolsada de Cardeu al 1902: centenari d'una filmació. Albert Manyosa
 Balls i danses a les comarques tarragonines. Josep Bargalló
 El ball de cavallets de Sitges. Ramon Parés i Lúcia Estany
 El ball de bastons de Prats de Lluçanès. Roser Reixach
 Esbart Verdaguer. Roger Costa

Sobre arxius de la "memòria democràtica": l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya

Javier Tébar Hurtado.

Director de l'Arxiu Històric de CCOO de Catalunya

La Fundació Cipriano García és l'entitat que gestiona l'Arxiu de Comissions Obreres, creat l'any 1989. Els seus objectius són recuperar, organitzar, conservar i difondre el fons documental, extraordinàriament dispers per la geografia catalana, generat per l'activitat de les Comissions Obreres (CCOO) catalanes al llarg del darrer mig segle. La seva vocació és la d'oferir un servei al públic, que té com a finalitat essencial de proporcionar materials per aprofundir en el coneixement de la nostra història recent, de forma especial en el món del treball.

Orígens, particularitats i paradoxes

Una primera característica d'aquest arxiu està vinculada a la mateixa trajectòria històrica del sindicalisme català que va néixer sota la dictadura franquista. Les Comissions havien estat inicialment, cap a finals dels anys cinquanta del segle xx, formes d'autoorganització dels treballadors: es constituïen davant d'una demanda o conflicte, per desaparèixer una vegada finalitzats aquests. Durant la dècada dels seixanta aquest moviment unitari dels treballadors adoptaria maneres de relacionar-se més orgàniques, tot i ser flexibles i obertes, i abandonarien la clandestinitat en què s'havia ancorat el sindicalisme tradicional de preguerra. Les Comissions van representar, en aquest sentit, una extraordinària novetat dins el panorama de l'oposició antifranquista. Vinculaven les reivindicacions

laborals i polítiques tot aprofitant els marges legals, molt estrets, però existents, amb la intenció de fer pressió en el terreny laboral i enfortir la protesta social i política. Es definí com un sindicalisme de classe i nacional l'any 1967, amb la formació de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya. Les CCOO van ser declarades il·legals pel Tribunal Suprem, després d'un breu període de tolerància, el mes de març d'aquell mateix 1967. Començaren llavors a ser el blanc de la repressió governamental, es trobaren amb grans dificultats per organitzar-se i, fins a la transició política espanyola, es caracteritzaren pel fet de tenir una gran capacitat de mobilització social. El context en el qual van reeixir les Comissions propicià la pèrdua irremissible de la major part dels arxius d'aquell moviment: les primeres actes de les seves comissions de ram i de coordinació, els informes sobre la situació laboral i sobre l'estratègia organitzativa que es plantejaven... van ser destruïts per part de la mateixa militància a partir del 1967 per autoprotegir-se. Altres documents foren objecte de la confiscació per part de les forces d'ordre públic, ja que eren útils en els interrogatoris de la policia i es presentaven com a proves als judicis polítics contra els activistes sindicals.

Avui es dona la paradoxa, producte de la situació suara descrita, que aquesta documentació, incorporada sovint als expedients oberts per l'activitat repressiva del règim, ha perdut la seva vali-

desa o utilitat probatòria com a conseqüència de les llibertats i garanties de l'actual sistema polític. Actualment aquests documents, a banda d'oferir noves fonts als historiadors, han estat fonamentals per dignificar molts dels homes i de les dones que van lluitar contra la Dictadura. En alguns casos aquests mateixos documents han estat l'aval per fer efectives les indemnitzacions amb les quals l'Administració pública ha tractat de compensar simbòlicament les víctimes del franquisme, com és el cas dels expresos polítics. Per tant, es pot considerar que avui formen part de la història fosca de la repressió, alhora que representen algunes de les petjades que han d'ajudar a la recuperació de la "memòria democràtica" del país. Això potser hauria de fer-nos reflexionar sobre el fet que els "arxius repressius" són de signe polisèmic, en tant que també potser sobretot? donen compte de les víctimes i no exclusivament dels aparells i instruments de repressió.

Procedència dels fons i col·leccions documentals: la "militància total"

Aquest centre d'arxiu privat, que és entitat col·laboradora de l'Arxiu Nacional de Catalunya, s'ha nodrit fonamentalment del dipòsit i cessió de fons i col·leccions de persones i entitats que han tingut vinculació amb Comissions, entre els quals s'hi compten afiliats, quadres sindicals, tècnics i professionals, fins a un total de 355. La forma en què s'ha creat ha fet que l'Arxiu conservi, més enllà de la documentació estrictament vinculada amb les Comissions, un altre tipus de documents procedents d'un univers ampli d'associacions i iniciatives (de jurats i comitès d'empresa, veïnals, col·lectius d'aturats, organitzacions polítiques, grups de dones, etc.) que han estat producte de la mateixa pluriactivitat, en els terrenys polític, cultural i associatiu, de la major part de les persones